

KÜLTÜREL MİRASA BİR BAKIŞ: MARMARİS ÖRNEĞİ

AN OVERVIEW OF THE CULTURAL HERITAGE: THE CASE OF MARMARIS

Öğr. Gör. Gizem ÖZGÜREL

Corresponding author, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Turizm MYO, Muğla/TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-1161-3721

ÖZET

Turizm destinasyonu olarak ifade edilen, sahip oldukları çekicilikleri ile turistleri cezbeden yerler, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ege Bölgesi'nde Muğla iline bağlı olan Marmaris ilçesi dünyanın ve Türkiye'nin seçkin turizm destinasyonları arasında yerini almış bulunmaktadır. Turizm gelişiminin 1960'lı yıllarda başladığı Marmaris, 2018 yılının ilk 9 ayında yaklaşık 2 milyon yerli ve yabancı turisti ağırlamıştır. Marmaris destinasyonunun sahip olduğu kültürel miras değerlerinin neler olduğunun belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmada kültürel miras, kültürel mirasın turizmdeki yeri ve önemi ile Marmaris destinasyonu başlıklarına değinilmiştir. Çalışma kapsamında Marmaris Belediyesi yetkilisi ile nitel araştırmada yöntemlerinden derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu ile araştırma için gereksinim duyulan veriler elde edilmiş, betimsel bir yaklaşım ile veriler doğrudan okuyucuya sunulmuş, akabinde yorumlanmıştır. Araştırmada; Marmaris'in yörük kültürü, köy düğünleri, halıları, iğne oyaları, 12-13 ören yeri, defne, adaçayı, yer fıstığı, sığla gibi etno-botanik değerleri ile kültürel mirasa sahip olduğu ancak Marmaris Kültürel ve Doğal Miras Envanteri'nin yapılmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Miras, Kültürel Miras, Marmaris, Turizm, Marmaris Belediyesi

ABSTRACT

The locations that are called "tourism destinations" are the sites that attract people by the appeals they have. Marmaris, district of Muğla, is one of the top tourist destinations in Turkey and also in the world. Marmaris, has started its development in the tourism sector in 1960s and attracted approximately 2 million tourist within the first nine months of 2018. The goal of the study is to identify what are the cultural heritage Marmaris holds. In the study, cultural heritage, the place and the importance of the culture heritage in tourism is examined. In this study, qualitative research techniques are used and in dept conversations were held with municipality staff. Through half structured questionnaire, data needed for the study was gathered and using descriptive approach questionnaires feed to reader, and output was instantly interpreted. In the study it is concluded that Marmaris has etno-botanic cultures like Yoruk culture in Marmaris, village marriage ceremonies, carpets, point lace, 12-13 ruins, bay, sage, peanut but cultural and natural heritage inventory is not been done.

Key Words: Natural Heritage, Cultural Heritage, Marmaris, Tourism, Marmaris Municipality

1. GİRİŞ

Son yıllarda kavramsal olarak üzerinde durulan, birçok akademisyen tarafından çeşitli araştırmalar yapılan konularda birisi de kültürel mirastır (Uysal, 2018; Galland, Lisitzin, Oudaille-Diethardt ve Young, 2016; Balık, 2015; Agisilaos, 2012). Araştırmalar ve bilimsel kaynaklar aynı zamanda 21. yüzyıl turizmde ana temanın kültürel kaynakların etkili ve dengeli bir şekilde kullanımı olacağını göstermektedir (Selimoğlu, 2004: 3). Kültürel miras; insanın çevre ile olan karşılıklı ilişkisinin ürünleri, yaşamsal deneyimlerin yarattığı, toplumsal hafızanın şekillendirdiği değerler demetidir. Kültürel, sosyal, yapı ve doğal fiziksel çevrede bulunan, nesiller boyunca aktarılan, yalnızca var olduğu yerin, bölgenin insanlarına ait olmaktan öte dünya insanlığına mâl edilmiş herşeydir kültürel miras.

Destinasyonlar sahip oldukları yaşayış biçimleri, otantik unsurları, sürdürmeye devam etme çabası gösterdikleri gelenekleriyle, görenekleriyle, sahip oldukları doğal ve yapılı alanlarıyla, turizm aktiviteleri açısından birer çekim merkezi olabilmektedirler. Alanyazın incelendiğinde; turizme açılmış alanlarda sahip olunan kültürel mirasın, turistik ürün olarak sunulmasıyla ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüşlerin bulunduğunu görmek mümkündür. Yerel değerlerin turizm aracılığıyla turiste sunulması, bazı araştırmacılar tarafından yöresel özgünlüğün kaybolması ve otantik unsurların birer ticari metaya dönüşmesine neden olduğu için olumsuz olarak eleştirilmekte, bazı araştırmacılar tarafından ise toplumsal hafızanın oluşturulması, toplumsal bilincin ve farkındalığın yaratılması, kültürel değerlerin korunup gelişmesinde önemli ve olumlu katkılar sunduğu ifade edilmektedir (Rogers, 2002 akt., Uslu ve Kiper, 2006: 305).

Marmaris destinasyonu 1960'lı yıllarda küçük bir balıkçı kasabası iken turizm ile tanışmış, 2018 yılının ilk 9 ayında yaklaşık 2 milyon yerli ve yabancı turiste ev sahipliği yapan, dünyanın ve Türkiye'nin seçkin destinasyonlarından biri konumuna ulaşmıştır.

Çalışmada kültürel miras, kültürel mirasın turizmdeki yeri ve önemi, Marmaris destinasyonu başlıklarına değinilmiştir. Çalışma kapsamında deniz, kum, güneş ve eğlence turizmi ile ön plana çıkmış olan Marmaris destinasyonunun sahip olduğu kültürel miras değerlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sosyal, ekonomik, fiziksel ve doğal çevre üzerinde stratejik, taktiksel ve eylemsel olarak rol oynayan Marmaris Belediyesi'nin perspektifinden Marmaris kültürel mirası tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, Marmaris Belediyesi yetkilisi ile derinlemesine görüşme yapılmış, elde edilen veriler betimsel bir yaklaşımla sunulmuş ve akabinde yorumlanmıştır.

2. KÜLTÜREL MİRAS

Kültür ve kültürün çıktısı olarak ifade edilebilecek değerler kültürel miras başlığı altında inceleme konusu yapılmaktadır. Burada öncelikle kültürel miras kavramının kökenini oluşturan kültür kavramını tanımlamak yerinde olacaktır. Kültür isim anlamı olarak Türk Dil Kurumu'nda; "*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin*" olarak tanımlanmaktadır (TDKa, 2018). Kültür, toplumların kendilerini ifade biçimleri ile diğer toplumlardan ayırt edilmelerinde ve kendileri özgü bir kimlik kazanmalarında etkili olan; gelenekleri, efsaneleri, örf ve adetleri, bilgi birikimleri, değerleri ve yaşam biçimlerinin bileşkesinden oluşmaktadır. Bir diğer kavram olan miras kavramı ise isim anlamı olarak Türk Dil Kurumu'nda; "*Bir neslin kendisinden sonra gelen nesle bıraktığı şey*" olarak açıklanmaktadır (TDKb, 2018). Miras; "sanat objeleri, mimari ve peyzaj, dil ve insan belleği, müzik, tiyatro, dans ve ritüeller vb. bir çok şeyi kapsayan, genellikle insanlığın ortaklaşa paylaşabildiği, herkese yarar sağlayan değerler" dir (Silverman ve Ruggles, 2007:3). Miras; insana, gündelik ve sanatsal olana, toplumların kültürel birikimlerine atıfta bulunmaktadır. Miras, toplumla bir bütün oluşturan, gücünü ve gelişimini toplumdan alan, çift yönlü bir etki yaratan, fiziksel ve sosyal korumayı gerekli kılan, toplumda çoğulcu katılım ile bağlılık ve aidiyet yaratan birikimler bütünüdür. Toplumların sahip oldukları değer, davranış, somut ve somut olmayan değerlerin bütünü olan kültür, günümüz dünyasında toplumların ellerindeki eşsiz güçleri ve en önemli başarı göstergelerinden biri konumuna gelmiştir.

Faro Sözleşmesine göre kültürel miras; toplumları var eden, tarihsel süreçte biriktirilen, sürekli evrilen, değer, bilgi, inançların anonim olarak ifadesidir (Council of Europe, 2005). Kültürel miras; toplumların sahip olduğu, nesilden nesile aktararak gelen, her türden eserler ile değerler olağanüstü zenginlikler olarak görülmekte, sürdürülebilirliği için söz konusu mirasların korunması ve sahip çıkılması gerektiği düşünülmektedir. Kamu malı olan kültürel mirası kısaca; yeri doldurulamaz tarihi, kültürel ve doğal kaynaklar olarak tanımlamak mümkündür. "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme"de kültürel miras, üçlü tematik gruplandırma yapılarak sınıflandırılmıştır. Tematik sınıflandırma ve açıklamaları şu şekildedir (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, 1983):

1. Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim boyutuyla olağanüstü evrensel değeri bulunan mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, yazıtlar, mağaralar ve eleman birleşimleri ile arkeolojik nitelikteki eleman veya yapılar,

2. Yapı Toplulukları: Mimari yada konumsal açıdan tarih, sanat veya bilim boyutuyla olağanüstü evrensel değeri bulunan yapılar veya birleşik yapı grupları,

3. Sitler: Tarih, estetik, antropolojik veya etnolojik boyutuyla olağanüstü evrensel değeri olan insan yapımı veya insan-doğa birlikteliğinin ürettiği eserler ve arkeolojik alanları da kapsayan alanlardır.

Kültürel miras somut olup olmama özelliği gözönünde bulundurularak; somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olarak ikiye ayrılmaktadır. Somut kültürel miras kapsamına; anıtlar, sit alanları ve yapı toplulukları girmektedir. Somut olmayan kültürel miras kapsamına ise; destanlar, masallar, fıkralar, ritüeller, festivaller, halk bilgisi, doğa uygulamaları, gösteri sanatları, el sanatları gibi kültürel ürünler ve söz konusu ürünlerin oluşturulma süreçleri girmektedir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) 16 Kasım 1972 tarihinde “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme”yi kabul etmiş, Türkiye 1982 tarihinde sözleşmeye 2658 sayılı kanun ile taraf olma kararı almış, 14 Şubat 1983 tarihinde kanun 17959 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, 16 Mart 1983 tarihinde taraf olma süreci tamamlanmıştır. Dünya Kültürel ve Doğal Miras Listesi’nde; 845 kültürel, 209 doğal ve 38 karma toplam 1092 dünya miras alanı bulunmaktadır. Türkiye’den 16’sı kültürel, 2’si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2018). Aşağıda Tablo 1’de Türkiye’nin Kültürel ve Doğal Miras Listesi, kabul tarihleri ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 1. Türkiye’nin Kültürel ve Doğal Miras Listesi

(Kültürel ve Karma Miras Alanları)

Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası	1985
İstanbul’un Tarihi Alanları	
Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Karma Miras Alanı)	
Hattuşa: -Hitit Başkenti	1986
Nemrut Dağı	1987
Hieropolis-Pamukkale (Karma Miras Alanı)	1988
Xanthos-Letoon	
Safranbolu Şehri	1994
Truva Arkeolojik Alanı	1998
Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi	2011
Çatalhöyük Neolitik Alanı	2012
Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu’nun Doğuşu	2014
Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı	
Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı	2015
Efes	
Anı Arkeolojik Alanı	2016
Aphrodisias	2017
Göbeklitepe	2018

Kaynak: UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi (2018).

UNESCO 2003 yılında “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni kabul etmiş, Türkiye’de 21 Ocak 2006 tarihinde 5448 No’lu “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun” 26056 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, 27 Mart 2006 tarihinde Türkiye’nin taraf olma süreci tamamlanmıştır. Somut olmayan kültürel miras listesi taraf devletlerin teklifi üzerine; “Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi” ve “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi” olmak üzere iki ayrı başlık ve içerikte hazırlanmaktadır. Türkiye’nin “Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi”nde; Ahlat Taş İşçiliği, Sabantoy/Habantoy, Sarıkeçililer ve 2017 yılında dahil edilen Işık Dili yer almaktadır. Türkiye’nin “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi”nde Kasım 2018 itibariyle kayıtlı 16 değeri bulunmaktadır. Aşağıda Tablo 2’de insanlığın somut olmayan kültürel mirasının temsili listesi, kabul tarihleri ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 2. İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi (Türkiye)

Meddahlık Geleneği	2008
Mevlevi Sema Törenleri	
Aşıklık Geleneği	2009
Karagöz	
Nevruz	2010
Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri vd.)	
Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah	
Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	2011
Geleneksel Tören Keşkeği	
Mesir Macunu Festivali	2012
Türk Kahvesi ve Geleneği	2013
Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı	2014
İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği (Lavaş, Yufka vd.)	2016
Geleneksel Çini Sanatı	
Bahar Bayramı Hıdırellez	2017
Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği	2018

Kaynak: UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi (2018).

Somut kültürel miras statik yapısı, somut olmayan kültürel miras ise dinamik yapısı ile birbirlerinden ayrılmaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda sosyal ve çevresel açıdan hızlı bir değişim ve dönüşüm tüm dünyada varlığını hissettirmektedir. Bu durum hem somut hem de somut olmayan kültürel miras üzerinde baskılara, bozulmalara ve hatta eşsiz hazinelerin yitip gitmesine neden olabilmektedir. Kültürel mirasın sürdürülebilirliği için yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte yürütülen çalışmalar ile korunması, kaynak oluşturduğu, girdi sağladığı sektörler tarafından ticari birer metaya dönüştürülmeden sahip çıkılması gerekmektedir. Kültürel mirasa nelerin dahil edileceği ya da nelerin toplumsal bellekte tutulmayıp unutulacağı her toplumun seçimleri doğrultusunda şekillenmektedir. Küreselleşmenin tüm hızıyla toplumları sardığı bu dönemde, kültürel mirasın ve kültürel çeşitliliğin korunması, konservasyonu, yorumu ve sunumu toplumlar için hayati bir önem taşımaktadır. Kültürel mirasın korunması, yönetilmesi aşamalarında, söz konusu mirasın değeri, önemi ve niçin korunması gerektiğinin topluma ve ziyaretçilere anlatılması gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı kültürel mirasın sürdürülebilirliği; yönetilmesine, yönetim çabalarında toplumsal desteğin alınmasına ve işbirliğinin sağlanmasına bağlıdır (www.icomos.org.tr, 1999). Bu doğrultuda öncelikle kültürel mirası korumaya yönelik durum tespitlerinin yapılması, korumaya yönelik yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, koruma-kullanma dengesinin sağlanabilmesi için taşıma kapasitelerine yönelik analizlerin yapılması, elde edilen bulgular doğrultusunda işbirliği ve çoklu katılım sağlanarak planlamanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Baysal ve Özgürel, 2018: 98).

3. KÜLTÜREL MİRASIN TURİZMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Turizm destinasyonları, sahip oldukları kültürel miras çekicilikleri ile eşsiz bir koleksiyonun sunumuna ev sahipliği yapmaktadırlar. Destinasyonların; seyirlik manzaraları, tarihi mekanları, arkeolojik alanları, florası, faunası ile yerel kimliği oluşturan; yerele özgü giyim kuşamları, yereldeki bilgi birikimleri, adetleri, gelenek ve görenekleri, yaşam deneyimlerinin bir ya da birkaçı turistleri kendilerine çekmektedir.

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında yaşanan değişim ve gelişimler, toplumlar için, her zamankinden daha hızlı ve çok daha dinamik bir süreç yaşama anlamı taşımaktadır. Toplumların sahip olduğu mirasların ve toplumsal hafızalarının bilinmesi, insan hareketliliğindeki artış, seyahat sektöründeki hız, konfor ve ekonomiklik, turistlerde artan ilgi ve merak, yeni yerler görme, kültürler keşfetme, turistik deneyimleri zenginleştirme arzusu turizme yönelik talebi artırmaktadır. Turizm aktivitelerine katılım isteği destinasyonlarda turizm faaliyetlerine yönelik çabaların artmasına ve farklı turistik ürünlerin turistlere sunulmasına ortam yaratmaktadır.

Destinasyonların kültürel miras değerlerini belirlemek, söz konusu destinasyonlarda yaşayan toplumların kültürel korumaları/korunmaları için çok önemli kabul edilen, bir erken adımdır. Söz konusu adım atılırken, yerel yönetimlerin ve yerel halkın kültürel miraslarını neden ve nasıl değerlendirdiğine dair ortak bir anlayışla hareket etmesi gerekmektedir. Turizm sektörü, turistleri

destinasyona çekmek için, belirlenmiş ve tanımlanmış olan kültürel mirası, toplumun kimliğini ve eşsiz karakterini en üst düzeye çıkartarak sunmakta ve destinasyon için de önemli fırsatlar sağlamaktadır (www.destinationbc.ca, 2014).

Kültürel mirasın sürdürülmesi için fırsat sağlayan turizm ve kültür endüstrileri, özellikle kullanım dışı kalmış binaların, tarihi mekânların ve terk edilmiş alanların yeniden canlandırılmasına, topluma kazandırılmasında öncülük etmektedir. Fiziksel bozulma veya yeniden imara açılma riski ile karşı karşıya kalan miras alanları, yerel halk ve turistlere hizmet veren mekânlara dönüştürülebilmektedir. Konaklama, yiyecek-içecek, rekreasyon ya da eğlence mekanlarına dönüştürülerek yeniden kullanımları ve canlandırılmaları söz konusu olabilmektedir. Canlandırılmış mahalleler, gelişmiş toplum kimliğini yansıtan kentsel alanlar, unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının sergilenmesi, yöresel lezzetler sunan mekanlar ile destinasyonun gerçekliği, otantikliği, kültürel mirası turistlerle buluşturulmakta ve turistlere eşsiz deneyimler yaşama fırsatı sunulmaktadır. Destinasyonun markalaşmasında, bilinirliğinin artmasında kültürel miras itici bir güç misyonu üstlenmektedir.

Varlığı ve sürdürülebilirliği çevresel etmenlere bağlı olan turizm sektörünün, kültürel mirasa sahip çıkması, sektörel ve toplumsal menfaatleri optimal dengede tutarak, söz konusu zenginlikleri turistik birer ürün olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Turistlerin meraklarını giderme, yeni yerler ve kültürler keşfetme isteklerinin karşılanması için kültürel mirasın, aslında turizm hareketlerinin özünü oluşturduğu gerçeğini gözden kaçırmadan, taşıma kapasiteleri gözetilerek, turistik ürünlere dönüştürülmesi gerekmektedir. Ancak kültürel mirasın turistik ürüne dönüştürülmesinde iyi bir planlamanın yapılmaması bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar arasında; bayağılaşma, fosilleşme ve aşırı turistik tüketim sayılmaktadır (Vincent, 2010 akt. Öter ve Ünal, 2017: 28): Bayağılaşma; neyin kültürel miras olarak kabul edileceği ile ilgilidir. Kültürel açıdan değer taşımayan şeylerin kültürel miras olarak sergilenmesi durumudur. Fosilleşme; kültürel mirasın toplumdan soyutlanarak, adeta dondurularak koruma altına alınmasıdır. Aşırı turistik tüketim ise taşıma kapasitenin zorlanması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bir diğer taraftan kültürel mirasın turizm sektörü çatısı altında yer alması; kültürel çeşitliliğin korunmasında, kaybolmaya yüz tutmuş değerlerin gün yüzüne çıkartılmasında ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında sektörün desteğinin alınmasını sağlamaktadır. (Özgürel, Alkan ve Karaman, 2016: 90). Turizm sektörü, kültürel mirasın iktisadi açıdan değerlendirilmesini sağlayabilmekte, finansman yaratabilmekte, destinasyona daha fazla turist çekebilme, yerel halkın yer duygusunu güçlendirebilme, toplumun ve turizm çalışanlarının eğitimine katkı sunabilmekte ve tüm bu faaliyetleri devamlılığı sağlayabilme için gerçekleştirme gücünü kendi iç dinamiklerinde barındırmaktadır.

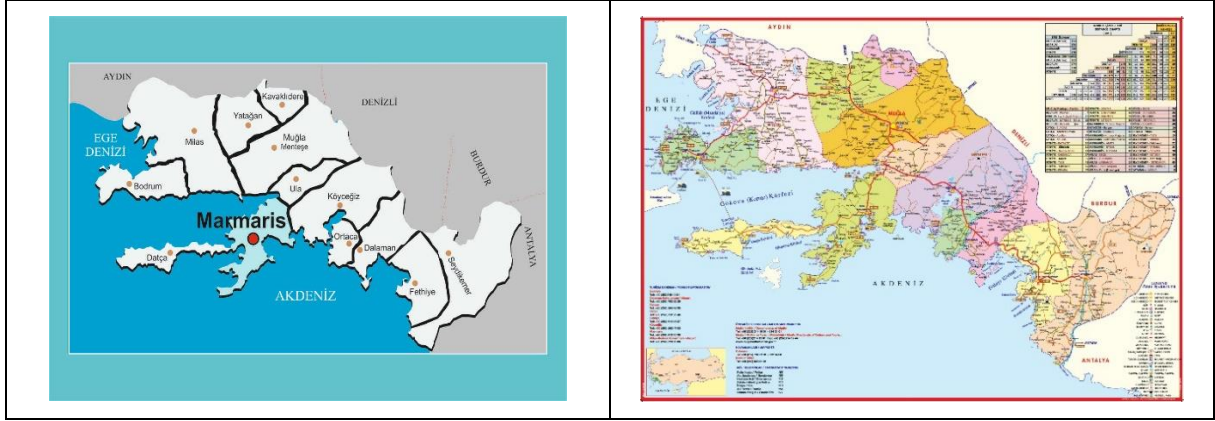
Destinasyonların sahip olduğu kültürel mirasın korunması, muhafaza edilmesi, yorumlanması ve sergilenmesi, uluslararası standartlara uyularak yönetilmesini gerekli kılmaktadır (www.icomos.org.tr, 1999). Kültürel mirasın yönetimi ile elde edilebilecek en önemli sonuçlar arasında; sürdürülebilirliğin sağlanması, ev sahibi toplum ve ziyaretçilerin mirasın önemi ve korunması hakkında bilinçlenmesi ile mirastan elde edilecek faydaların taşıma kapasiteleri gözetilerek maksimize edilmesi sayılabilir. Kültürel mirasın yetersiz yönetimi; mirasın özellikleri ve bütünlüğü üzerinde geri döndürülemez hasarlar yaratabilmektedir. Bu durum; bir taraftan turist için turistik deneyimin tatminkar olmamasına, bir diğer taraftan yerel halkın çevresinin, yaşam tarzının ve sahip olduğu kültürün bozulmasına yol açabilmektedir.

Turizm sektörünün varlığında önemli bir paya sahip olan kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin sağlanması için tüm paydaşların katılım ve işbirliği gerekmektedir. Bunun için; yerel/yerli toplulukların temsilcilerinin, planlamacıların, yerel yönetimlerin, çevrecilerin, turizm işletmecilerinin, yerel halkın, politika belirleyicilerin, üniversitelerin, kalkınma ajanslarının, sektör kanaat önderlerinin, sit yöneticilerinin kültürel miras yönetiminde aktif olarak bulunmaları gerekmektedir.

4. MARMARİS DESTİNASYONU

Marmaris, Muğla iline bağlı, Türkiye'nin güneybatısında Ege Bölgesi'nde bulunmaktadır. Batısında Reşadiye Yarımadası ve Kerme Körfezi, kuzeyinde Ula, doğusunda Balan Dağı, Karadağ ve Günlük Tepeleri ile güneyinde Akdeniz yer almaktadır (www.marmarisim.com, 2018). Akdeniz iklimi etkisi altındaki destinasyonda, yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise nispeten ılık ve yağun yağışlıdır.

Şekil 1. Marmaris Haritası (www.muğlakulturturizm.gov.tr, 2018ab).

Marmaris'in eski adı Phykos (Fiskos), Karya dilinde "Doğa kenti" anlamına gelmektedir. Antik Karya'nın liman kentinden kalan Asartepe'deki kalıntılar, arkeologları ilgilendirecek durumdadır. MÖ 900'lere kadar uzanan, bilinen tarihi ile Marmaris; Seleukos, Roma, Bizans, Menteşeoğulları egemenliklerine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Marmaris'e "Mimaras" adı verilmiş, daha sonrasında "Mermeris" ve sonunda "Marmaris" adını almıştır (www.muğlakulturturizm.gov.tr, 2018c).

Küçük bir balıkçı kasabasından, 1960'lardan başlayarak dünyada ve Türkiye'de bilinen önemli bir turizm destinasyonu haline gelen Marmaris; her ne kadar kıyı ve eğlence turizmi ile bilinse de kültürel miras açısından da önemli bir potansiyel barındırmaktadır.

5. YÖNTEM

5.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Marmaris destinasyonun sahip olduğu kültürel miras değerlerinin neler olduğunun belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Marmaris'te varolan miras değerlerinin bilinmesi, koruma ve sürdürülebilirliği sağlama adına yapılmış çalışmalar ve varsa eksikliklerin tespit edilmesi çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Yerel yönetim yapıları ve sundukları hizmetler açısından halka en yakın yönetim birimleridir. Genel olarak; belediyelerin, diğer kurumlar tarafından doldurulamayacak şekilde turizm ile ilgili bazı işler ve fonksiyonlarda, turizmde söz sahibi oldukları bilinmektedir. Belediyeler; kaliteli bir çevre oluşturulmasında stratejik ve eylemsel rol oynamakta, çeşitli hizmetleri eşgüdümlü olarak yürütmekte, politikalar geliştirmekte ve destinasyonun, yerel halkın, işletmelerin, tüm çevrenin gereksinimleri ile eksikliklerini bilerek bunların karşılanması için faaliyetler yürütmektedir. Bu bağlamda, destinasyon yönetiminde önemli bir misyonu üstlenen Marmaris Belediyesi'nin yörenin kültürel mirasına yönelik bakış açısı çalışma kapsamında tespit edilmeye çalışılmıştır.

5.2. Çalışmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş, veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme; "araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasını sağlayan, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân veren bir veri toplama tekniğidir" (Tekin, 2006: 101). Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. "Marmaris Kültürel Mirasına Yönelik Marmaris Belediye'sinin Bakış Açısı Nedir?" sorusuna yanıt bulmayı hedefleyen 6 (altı) adet açık uçlu soruya yer verilmiştir. Görüşme esnasında soru ile ilgili konunun akışına bağlı olarak ek açıklamalar istenerek bilgiler toplanmıştır. Görüşme yetkilinin izni alınarak, ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşme Mayıs ayında Marmaris Belediyesi'nde makamda gerçekleştirilmiş, yaklaşık 2 saat sürmüştür.

Çalışmanın yapısal geçerliliğinin artırılması amacıyla, araştırmanın her aşaması ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca verilerin bulgular halinde sunumunda herhangi bir yorum yapılmamış, bulgular betimsel bir yaklaşım ile direkt okuyucuya sunulmuştur. Akabinde yazar tarafından yorumlanmıştır.

Görüşmeden elde edilen verilerin tekrar görüşme yapılan yetkiliye gösterilmesiyle, kişiye kendi söylediklerinin doğruluğunu kontrol etme olanağı verilmiştir. Bu durum görüşme yoluyla elde edilen verilerin doğruluğunu ve geçerliğini güçlendirmiştir (Silverman, 1993:156, akt; Türnüklü, 2000:552).

5.3. Araştırma Bulguları

Marmaris Belediyesi yetkilisine sorulan sorular ve verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

“Marmaris’in bir turizm destinasyonu olarak sahip olduğu kültürel çekicilikleri-zenginlikleri nelerdir?” sorusuna yetkilinin verdiği cevap aşağıda yer almaktadır.

“Marmaris güneybatı Anadolu’nun önemli bir liman noktası. Geçmişteki misyonu böyle olmuş. Karya Uygarlığı’nın bir liman şehri, Fiskos ya da Fiskus ismiyle anılmış ve Akdeniz deniz ticaretinde önemli bir yer olmuş. Aynı zamanda doğal güzelliği ile öne çıkmış bir yer. Akdeniz-Ege ve hatta Mısır üzerinde gelişen bir liman ticareti var. Mısır’ı güneybatı Anadolu’ya bağlayan uç nokta. Sakin bir doğal liman Marmaris. Bu da Karya Uygarlığı’nda önemli bir şehir haline getirmiş Marmaris’i. Yine Marmaris’in etrafında da arkeolojik alanları, ören yerlerini incelediğiniz zaman etrafımızın 12-13 arkeolojik ören yeri var. Zamanında Rodos Periasına bağlı bir şehir olan Marmaris Karya için önemli bir şehir. Nimara, Amos, Merkez Marmaris Kalesi ve çevresi Fiskos’un şehri Asartepe (Beldibi-Çamdibi Mahallesi sınırlarında surları, şehir akropolü hala yerinde), Marmaris’in kırsal alanlarında Erine, Baybasos, Timnos bunları bilmek gerekiyor.

Tüketim toplumunda bilgi hap gibi yutulamıyor. Bilmek bilgiye ulaşmak bireyin kendisine düşüyor. Bilimsel ve bilgi içerikli alt yapıdan yoksunuz. Biz Marmaris’i yeniden keşfetmeye çalışıyoruz. 21. yüzyılda bunu kabul etmek çok zor. Bu devirde kültürel mirası araştırmamız gerekiyor. Bugüne kadar yapılmamış olan kültürel miras envanteri bize kaldı. Marmaris’in isim kökeni bile hala doğru biçimde ortaya konmuş değil. Mesela Fiskos’tan bahsetmek istiyorum. Akademik kesim Fiskos’a “işkembe, bağırsak, mesane, kese” diyor. Benzer Latince bir kelimenin “kese, mesane” anlamına gelmesinden kaynaklanıyor. Bir başka taraftan bir kesim ise “dedikodu” diyor, “dedikodu şehri”. Fiskos “doğa şehri, doğa kenti” demek. İsmi fizikten alıyor. Fizikte “nature” doğa kelimesine kök veren Latince kelime Fiskus ismini alıyor. Herodot da kitaplarında Marmaris’ten “en güzel manzaranın altında yaşayan mutlu halk” olarak bahsediyor.

Marmaris Osmanlı döneminde, Menteşe sancağının bir kasabası, nahiyesi oluyor. Rodos’un fethi için önemli bir şehir. 2 kere fetih denemesi yapılıyor. Sadece Kanuni değil, Menteşe Bey 1282 yazında Aydın önlerine gelip Rodos seferi için çalışıyorlar. Mesut Bey 1300 yılında Rodos seferi için Marmaris Liman ve Kalesini üs olarak kullanıyor. Haçlı ordusu 1309’da Rodos’u geri alıyor. Rodos’tan dolayı Marmaris önemli bir lojistik alan. Askeri stratejik bir nokta. Sonra 16 Haziran 1522 yılında Üsküdar’dan hareket eden Osmanlı Ordusu 26 Temmuz Cumartesi günü Marmaris’e ulaşıyor. Ve Rodos’un Fethi gerçekleşiyor o bakımdan önemli.

Marmaris bir çam balı şehri. Zamanında ekonomik olarak çam balı ticareti, süngercilik, liman ticareti ile geçiniyor. Çam balı devam ediyor, süngercilik bitti. Çam balı ticaretinde üreticilere yönelik çalışmalar var. Korumak ve sürdürülebilirliklerini sağlamak için. İlçenin florasından kaynaklanan bir takım değerleri var. Etno-botanik değerleri var. Defne ticareti, adaçayı yağı, yer fıstığı, sığla (zamanında çok büyük bir potansiyele sahipmiş). Yahudiler yıllarca ticaretini yapıyor. Sonrasında Fransa’da kozmetik sektöründe sentetik üretimi gerçekleştirdiği için talep daralmış durumda. Sığla alanlarında da bir azalma söz konusu. Sonra 1957 Rodos-Fethiye depreminden sonra Marmaris biraz daha önem kazanıyor. İlk haberler, ilk fotoğraflar basına geçmeye başlıyor.

Yine ilk mavi yolculuk Marmaris’ten başlıyor. Sn. Ali Fuat Eroğlu’nun (rahmetli) teknesiyle deniz seyahatleri yapılıyor. İsmine “mavi yolculuk” deniyor. Azra Erat, Halikarnas Cevat Şakir, Bedri Rahmi Eyüboğlu bir arkadaş grubu bunu ortaya koyuyor, anılarını kitaplaştırıyor ve “mavi yolculuk” kavramı buradan doğuyor.

Toparlamak gerekirse; Osmanlı Dönemi’nden kalma türbe, cami, kale ve taşhan da önemli değerlerimizden. Yörede Yörük, Türkmen kültürü, el sanatları, iğne oyaları, el dokuması halılar, köy düğünleri, yöresel lezzetler, maniler, tekerlemeler gibi birçok kültürel değeri gözlemleyebiliyoruz ancak bu konuda Marmaris’i kapsayan bir kültür envanteri çalışması

yok, bugüne kadar yapılmamış. Bu eksikliğin giderilmesi için Belediye- Üniversite işbirliğiyle bilimsel ve bilgi içerikli Marmaris Kültür Envanteri 'nin hazırlanmasına yönelik düşüncülere sahibiz”.

Marmaris destinasyonun sahip olduğu kültürel mirasına yönelik hali hazırda bir envanterin bulunmadığı Marmaris Belediyesi yetkilisi tarafından belirtilmiştir. Marmaris'te sahip olunan kültürel miras değerlerinden bazıları şunlardır. *Antik yerler*; Physkos (Beldibi-Asartepe), Loryma (Bozukkale), Amos (Hisarönü-Turunç), Cedrae (Kleopatra veya şehir adaları), Hydasa, Erine, Castabus (Pazarlık), Saranda (Söğüt), Bybassios, Euthenna (Altınsivrisi), Nimara, Timnos. *Tarihi yerler*; Sariana Türbesi, İbrahim Ağa Cami, Marmaris Kalesi, Hafza Sultan Kervansarayı, Tarihi Bedesten, Taşhan ve Kemerli Köprü. Somut olmayan kültürel mirasları arasında yörük kültürü, yörük köyleri, köy düğünleri, Turgut köyü halıcılık, arıcılık ve balıkçılık uygulamaları. *Doğal Değerler*; İyilik Kayalıkları Arkeoloji Parkı, Günnücek, Yalancı Boğaz ve Cennet Adası (Nimara), Turgut Şelalesi'dir. Marmaris destinasyonu doğal ve kültürel mirasını ortaya çıkartabilmek amacıyla aşağıda Tablo 3'te yer aldığı biçimiyle ayrıntılı bir çalışmanın ivedilikle başlatılması gerekmektedir.

Tablo 3. Destinasyonun Doğal ve Kültürel Mirası

Kültürel Miras		Doğal Miras	
Somut	Somut Olmayan	Somut & Taşınmaz	
*Taşınmaz Kültürel Miras	*Taşınır Kültürel Miras	*Müzik	*Ekolojik İlgi Uyandıran
*Mimari Yapılar	*Müze Koleksiyonları	*Dans	Doğal veya Deniz Parkları
*Anıtlar	*Kütüphane Eserleri	*Edebiyat	*Jeolojik ve Fiziksel
*Arkeolojik Alanlar	*Arşivler	*Tiyatro	Oluşumlar
*Bina Grupları		*Sözlü Gelenekler	*Olağanüstü Doğal Güzellikler
*Kültürel Peyzajlar		*Geleneksel Gösteriler	
*Tarihi Park ve Bahçeler		*Sosyal Uygulamalar	
*Endüstriyel Arkeoloji		*El Sanatları	
		*Seremoniler	

Kaynak: Aslan, Z., Ardemagni, M. (2006). *Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites*. Roma: ICCROM, p 9.

“Marmaris'in sahip olduğu kültürel çekiciliklerin-zenginliklerin yöre turizmi açısından önemi hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusuna Marmaris Belediyesi yetkilisinin verdiği cevap aşağıda yer almaktadır.

“Bu soruya net bir cevap verebilmem için daha önce de ifade ettiğim gibi öncelikle kültürel envanterimizi çıkartmamız gerekiyor. Akabinde kültürel mirasın turizm için önemini ortaya bilimsel gerçeklerle, çok daha doğru biçimde koyabiliriz. Tam olarak doğal ve kültürel mirasımız ile ilgili potansiyeli bilmiyoruz. Kültürel envanter, doğal envanter için bilinç ve vizyon gerekli. Bunu devlet yapmalı. Devlet yapmıyorsa belediyeye düşmüş, üniversiteye düşmüş bu görev demektir. Önce kendimizi tanıyacağız. Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile yerel yönetimler yok ediliyor. Yerel inisiyatif baskı altına alınıyor. Köyler mahalle oldu. Biz yerel gücümüzü ortaya koyalım derken, yerel gücümüz ortadan kalktı. Turizm politikası üretebilmek için Marmaris'i yönetmem lazım ama yönetemiyorum. Kaynaklarımızı Büyükşehir Belediyesi aldı götürdü. Muğla özelinde merkez ilçesi diğer ilçelere göre kalmış durumda. Menteşe ilçesi beni Marmaris'i yönetiyor şu anda. Menteşe sosyogelişmişlik endeksinde 64. sırada, Marmaris 22. sırada.

Sahip olduğumuz potansiyeli bilmiyoruz. Festivaller özgünlüğünü yitirdi. Şimdi sadece Hidrellez, Kabotaj Bayramı 7 Temmuz'da (yağlı direk yarışları) kutlamaları yapıyor ilçemizde. Kültürümüzü bilmiyoruz. Belediye olarak 3 üründe coğrafi işaretleme için müracaatta bulunduk. Marmaris Çam Balı, Marmaris Adaçayı Yağı ve Marmaris Yer Fıstığı. Türkiye'nin coğrafi işaret potansiyeli 2500, 210 civarında ürün tescil almış. Başvuru 330 civarında. Uluslararası marka sayımız 3. Antep baklavası, Aydın inciri..., Yunanistan'ın 110 tane coğrafi işaret tescili var uluslararası. Adaçayı yağı (elma yağı) Bayır Köyü'nde geleneksel olarak çıkartılıyor. 15 kokuya sahip (tatlı, baharatlı, hafif yağlı, ılımlı, bitkisel çiçek, kafur, yumuşak vb.) yağın 50'ye yakın bileşeni var. Yöresel ürün fuarlarında sahte ürünler, elma yağları sergileniyor.

Marmaris'te kendi kültürümüzü ortaya çıkartacak turizm yapmalıyız. Marmaris ve çevresi Oğuz Kayı boyunun göç ettiği yerlerden birisi. Bu bölge mesela Taşlıca-Bozburun civarında evlerde seccade tezgahları vardır. Yörük kültürü var. Türkmen kültürü var burada. Hatta Marmaris yerel ağzı öz Türkçe kelimelere sahiptir. Bunlar bizim değerlerimiz ama yok olup gidiyor. Yerel yemeklerimiz var, manilerimiz var. Bunları ortaya çıkartmamız lazım, çünkü kültürümüzü her geçen gün hızla kaybediyoruz. Şu an yaptığımız turizm ile de bu hızlanıyor. Yunanistan'da Yunan müzikleri çalınır, Yunan yemekleri yapılıyor ve sunuluyor, Sirtaki yapılıyor. Deniz-kum-güneş ile birlikte Yunan Kültürü'nü ön plana çıkartıyorlar. Biz de böyle yapmalıyız."

Marmaris destinasyonunda; turizmin 12 aya yayılabilmesi, sahip olunan kaynakların koruma-kullanma dengesi gözetilerek yönetilebilmesi, turistik ürünlerin çeşitlendirilerek turizmden daha fazla gelir elde edilebilmesi için kültürel değerleri ortaya çıkartacak turizmin geliştirilmesi gerekmektedir.

"Marmaris'te öne çıkarılacak, bir turistik ürüne dönüştürülebilecek kültürel çekicilik ve değer olarak gördüğünüz kültürel miras var mıdır? var ise bilgi verebilir misiniz?" sorusuna belediye yetkilisinin verdiği cevap aşağıda yer almaktadır.

"Marmaris çevresinde çok sayıda yörük köyü var. Köy turlarının en önemli durak noktalarından olan Bayır, Söğüt, Osmaniye, Turgut gibi köyler yörük yerleşimleri. Buralarda yörük kültürünün tüm özellikleri yaşatılıyor. Bundan 20 yıl önce yolu olmayan, ancak katır ya da eşek sırtlarında Marmaris'e ulaşılabilen köylerin hemen hepsine şimdi yol var. Üstelik asfalt yollar bunlar. Hayvancılık (yaygın olarak keçi), arıcılık, orman ürünleri (defne, adaçayı, kekik) toplayıcılığı, balıkçılık ile geçinen köylerde şimdi değişim yaşanıyor. Turizm geliştikçe ve bu köylerde yaşayanlar da turizmden pay alıp zenginleştikçe, kültürel erozyon da artıyor. Eski gelenek ve görenekler değişime uğruyor. Kimi köyler ise direniyorlar bu değişime, hatta var olan kültürlerini bir turizm ürünü olarak koruyup pazarlıyorlar. Turgut köyünün halıcı kızlarının dokuduğu halılar, geleneksel el sanatı işleri, yiyecekleri (gözleme vb.) turist gruplarının ilgisini çekiyor. Günlerce süren şenliklere sahne olan köy düğünleri de bir ritüel olarak bu turizm ürününün parçası olabiliyor."

Marmaris'in kale, iskele ve marina ile sınırlanmış bölümü, tarihi kent merkezi. Bu bölgedeki tarihi yapıların tamamı 16.-20. yy'a, Osmanlı dönemine ait. Kale çevresindeki tarihi yapılar olduğu gibi korunmuş ve restore edilmiş. Büyük bölümü restoran, bar, alışveriş merkezi olarak kullanılıyor. Konut kullanımı da var ama çok az. Sokaklar dar, ahşap yapılar çikmalı; tıpkı diğer Osmanlı kentlerinde olduğu gibi."

Elbette bu anlattıklarım var olanlar, Marmaris kültürel envanterini çıkarttığımızda bir çok unutulmaya yüz tutmuş değerle karşılaşacağımız görüşündeyim. Bu değerlerimizi tespit edip, koruyarak turizme açabiliriz elbette."

Marmaris'te turistik ürüne ulaşılabilirlik açısından gerekli altyapı çalışmalarının yapıldığı belediye yetkilisi tarafından ifade edilmiştir. Marmaris köylerindeki yörük kültürünün varlığı, önemli bir turistik çekiciliktir. Turizm ile tanışmaya başlamış olan köylerde kültürel değerlere sahip çıkılması için acil kültürel miras yönetim faaliyetlerine başlanması gerekmektedir. Turgut köyünde dokunan halıların, düğün ritüellerinin, yöresel yiyecek ve mutfak kültürünün korunması gerekmektedir. Geçmişte yapılan şenliklerin ve toplumsal hafızada yer etmiş değerlerin yeniden canlandırılması, şimdiki kadar araştırması yapılmadığı için bilinmeyen, unutulmaya yüz tutmuş mirasın ortaya çıkartılması gerekmektedir.

"Kültürel değerlerin sürdürülebilirliği için bugüne kadar kurumunuzda neler yapıldı? Geleceğe yönelik neler yapılmalı?" sorusuna verilen cevap aşağıda yer almaktadır.

"Kırsal envanter çalışması Büyükşehir Belediyesi olmadan önce, Belediyemizce gerçekleştirildi. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın desteklediği "Marmaris Turizm Birliği Köyleri Kırsal Turizm Envanteri Projesi" 2012 yılında hazırlandı. Biz turizmin coğrafi dağılımını artırmak adına da projeler geliştiriyoruz. Mesela bisiklet turizmi bunlardan bir tanesi, ayrıca doğa sporları üzerine çalışıyoruz. Biz ona "aktif turizm" diyoruz."

Konaklamanın araç, bir aktivitenin temel alındığı bir turizm anlayışı bu. Avrupa %75 oranında aktif turizme geçmiş durumda. Avrupa'da turizm kapsamında bisiklete biniyor, kanoculuk yapıyorlar, kültür turizmi, botanik turizmi ile ilgileniyorlar, eko turizm yapıyorlar. Bir hedefleri var. Turistlerin çok da umrunda değil hangi otelde kaldıkları. Her şey dahil sistemine zaten girmez o profildeki turistler. Avrupa ile yaşanan krizler, Ortadoğu turistlerinin bu bölgeye gelmesini sağladı. Haşemaları, yağlı elleri ile havuza girmeler, vıcık vıcık yağ içerisinde havuzlarla bu turizm sürdürülemez. Araplarla dolar başka turist de gelmez. Yarın İngilizce tabelalar kalkar, Arapça tabelalarla dolar. Tıpkı İstanbul gibi bunları yaşayacağız. Turizm işletmeleri ben otelimi doldurayım da kim gelirse gelsin görüşünde. Ancak bize göre bu şekilde turizmin sürdürülebilirliği mümkün değil.”

“Kültürel mirasın korunmasında yerel yönetimlere düşen sorumluluklar nelerdir?” sorusuna katılımcının verdiği cevap aşağıda yer almaktadır.

“Kültür envanteri olmayan yerel yönetimlerin ivedilikle kültür envanteri çalışmalarına başlamaları gerekmektedir. Gerekli eğitimler ile yerel halkın ve esnafın bilinçlendirilmesi gibi önemli sorumluluklarımız olduğunun bilinci içerisindeyiz. Tüm turizm paydaşları olarak birlikte bir yöre turizm vizyonu oluşturarak bu doğrultuda planlamalar yapmak, yöre kültürü ve yöre değerlerini korumak üzerimize düşen sorumluluklarımızdan bazılardır.”

8901 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyelerinin (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004);

- spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak,
- yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak,
- mesleki eğitim ve beceri kursları açmak,
- mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımını yapmak,
- kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokuyu korumak,
- kent tarihi açısından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak görev ve yetkileri arasında yer almaktadır. Ayrıca belediyelerin Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'ne uygun amaçları gerçekleştirecek sorumlulukları alması gerektiğini belirtmekte fayda görülmektedir. Bu doğrultuda belediyelerin; doğal ve kültürel mirasları erişilebilir hale getirmesi, kültürel mirasın geliştirilmesine katkı sağlama, korunmasını teşvik etme, paydaşlarla diyalogların artırılması ve teşvik edilmesi için gayret gösterme, mirasın tanıtımı ve yorumu ilgili ayrıntılı, ölçülebilir hedefler ve stratejiler geliştirme sorumluluklarını üstlenmeleri gerekmektedir (www.icomos.org.tr, 1999).

Araştırma kapsamında Marmaris Belediyesi yetkilisine son olarak “*Marmaris turizmi ve geleceğine yönelik görüş ve önerileri*” sorulmuş, verilen cevap aşağıda sunulmuştur.

“Marmaris 1980'lere kadar yerli turistleri ağırlıyor. 1980'li yıllarda İngilizler geliyor apart yapın çağrısıyla mandalina bahçeleri kesilip apartlar yapılıyor. Sonrasında İngiliz kültürü Marmaris'e yerleşiyor ve çıkmakta bilmiyor. Her yer İngiliz bayrağı, İngiliz takım formları, İngiliz şarkıları, İngiliz yarışmaları, İngilizce tabelalar, İngilizce menüler. Kendi aralarında da ayrılıyor. Scottish Menü, Irish Menü, English Menü. Ondan sonra İngiliz barları, İngiliz takım barları bu bir felaket. Burası İngiltere'nin bir kasabası değil. Bu bizim kendi kültürümüzü baskı altına alan, yozlaştıran bir durum. Benim arkadaşlarımdan hepsinin takma adı (nickname) var. Smith, Jimmy, Stephen, Albert. İngilizler geliyor ve takma adlar takıyorlar bize, yöre insanına.

Biz turizmi bilmiyoruz. Kimler kimler öğrendi, biz öğrenemedik. İngiliz gelecek tabelalar İngilizce olsun, bu sene İngilizler gelmeyecek Araplar gelecek tabelalar Arapça olsun böyle bir şey yok turizmde. Daha önce de ifade ettiğim gibi -Yunanistan gibi- kendi kültürümüzü öne çıkartmalıyız. Yunanistan'da Sirtaki, İsviçre'de her yer haç... Yozlaşarak, dejenere olarak, böyle turizm yapamayız.

Bize öğretilen turizm; kendi bölgesinden, kendi ülkesinden ayrılıp bir başka yeri tanıma, kültürünü öğrenme amaçlı yapılan seyahatler manasına geliyor. Kendi kültürünü empoze etmesi değil turizm. O emperyalizm oluyor. Şu an baktığımızda İngiliz acentaları sahip durumunda, otellere ortak oluyorlar, hatta satın alıyorlar, istedikleri turisti getirip götürüyorlar. Bize de onların otellerinde çalışmak düşünüyor.

Turizm ile beraber tarım yapmalıyız. Sadece turizme bağımlı olmamalıyız. Marmaris flora ve faunası ile, özellikle tıbbi aromatik bitkiler bakımından, soğanlı bitkiler bakımından, mantar çeşitleri bakımından çok özel bir yer. Yerel halk ve kooperatifler desteklenmeli. Balçılarla ilgili bir kooperatif daha yeni açıldı. Marmaris Osmaniye’de Maros isminde tarımsal kalkınma kooperatifimiz. Defne kg 80 kuruş 1 tl biz kozmetik sanayide krem, parfümeri üretiminde bulunamıyoruz. Kırsal kalkınmanın sağlanmasında sadece turizm endeksli bir geleceği riskli görüyoruz.”

Öter ve Ünal’ın 2017 yılında yaptıkları “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Beypazarı Turizm Destinasyonunda Yerel Ekonomiye Katkıları” isimli makalelerinde belirttikleri gibi bir destinasyonun turizmde başarılı olmasının temelinde Belediye yönetiminin birleştirici, bütünleştirici etkisi bulunmaktadır.

Destinasyonun gelişimi, kalkınmanın sağlanması için Marmaris sadece turizm açısından değil, tarımsal açıdan da önemli zenginliklere sahiptir. Kültür turizmi, yavaş turizm, eko turizm, agro turizm gibi çevre dostu turizm çeşitlerinin uygulanabilmesi için Marmaris önemli bir potansiyel barındırmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm; toplumlar arası farklılıkların keşfedilmesinde, doğal, tarihi, kültürel zenginliklerin tanınmasında, dünyada eşi ve benzeri olmayan doğal ve kültürel miras değerlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ve turistlerin zengin turistik deneyimler yaşamasında bir çok aktörü biraraya getirmektedir.

Turizm faaliyetleri bir yerde/mekânda gerçekleştiğinden, yerel yönetimlerin çalışma itibariyle belediyelerin turizm ile olan ilişkilerinin araştırılması, incelenmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Turizm sektörünün sahip olduğu yapısal özellikler, sunulan ürünün birleşik ürün özelliği göstermesi, hem turistik arz hem de turistik talep cephesinde çok sayıda etmenin etkili olması, planlamadan, işletmeye, pazarlamadan yönetime uyumlu, örgütlenmiş çalışmaları gerektirmektedir. Turistik faaliyetlerin bir mekânda gerçekleşmesi, o mekân üzerinde yetki ve sorumlulukları olan belediyelere, turizm sektörüne yönelik önemli roller ve sorumluluklar yüklemektedir. Belediyeler; toplumsal çıkarları koruma, yerelin sahip olduğu kaynakları bilme ve yaşanan problemlere çözüm üretebilme kabiliyetleri açısından önemli aktörlerdir (Dede ve Güremen, 2010: 58-59). Belediyeler sınırları belirlenmiş alanlarda, aldıkları kararlar, yaptıkları uygulamalar ile destinasyonun geleceğinin şekillenmesinde önemli bir misyon üstlenmektedirler. Belediyelerin;

- kültürel miras projelerinin hayata geçirilebilmesi için sponsor bulunmasında,
- reklam ve tanıtım faaliyetlerinde,
- medya ile kurulan güçlü ilişkilerde,
- yerel kalkınmanın ve ekonomik büyümenin tabandan başlatılmasında,
- yerel halkın turizm gelişimine aktif katılımının sağlanmasında,
- toplumsal bilincin oluşturulmasında,
- eğitsel faaliyetler gerçekleştirilmesinde,
- kent dokusunun korunmasında,
- restorasyon ve fiziksel çevrenin güzelleştirilmesinde,
- unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının tezgahlarda yerini almasında ve

• turizm paydaşlarının (kaymakamlık, turizm işletmeleri, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, esnaf ve ticaret odaları, yerel halk, medya vb.) uyumlu çalışmalarında etkin rol almaları ve sorumluluk üstlenmeleri gerekmektedir (Öter ve Ünal, 2017: 34).

Türkiye ve dünyanın bilinen, önemli turizm destinasyonlarından biri olarak kabul edilen Marmaris destinasyonunun Yörük kültürü, köy düğünleri, halıları, iğne oyaları, 12 ören yeri, defne, adaçayı, yer fıstığı, sığla gibi etno-botanik değerleri ile kültürel mirasa sahip olduğu ancak Marmaris Kültürel ve Doğal Miras Envanteri'nin yapılmadığı sonuçlarına çalışma kapsamında ulaşılmıştır.

Marmaris'te sürdürülebilir bir turizm gelişimi sağlayabilmek için Marmaris Belediyesi öncülüğünde, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) ve diğer paydaşların işbirliği ile ivedilikle envanter çalışmalarına başlanması gerekmektedir. Bir diğer taraftan, 1960'lardan bugüne yerli ve yabancı birçok turiste ev sahipliği yapan Marmaris'te turizmin yarattığı etkilerin olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle ortaya çıkartılması ve bir durum tespiti yapılması gerekmektedir. Yapılacak söz konusu çalışmalar ile Marmaris kültürel ve doğal mirasının, mevcut durumu, güçlü ve zayıf olduğu yönleri, gelecekte karşılaşılabileceği tehditler ve fırsatlar açısından (GZFT-SWOT) analiz edilmesi ile sağlanacak veriler ışığında turizmin, sahip olduğu kültürel ve doğal mirasın destinasyondaki sürdürülebilirliği sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

- Agisilaos, E. (2012). Cultural Heritage, Tourism, and The Environment. *Sustainable Development, Culture , Traditions, 1*, 70-78.
- Aslan, Z. ve Ardemagni, M. (2006). *Introducing Young People to The Protection of Heritage Sites and Historic Cites*. Roma: UNESCO- ICCROM.
- Balık, M. (2015). Sürdürülebilir Turizm Kalkınması Kapsamında Kültürel Mirasın Korunması Açısından Kentsel Yenilenmenin Yeri ve Önemi: Fener-Balat Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Baysal, K. ve Özgürel, G. (2018). Aydın Yöresi Gencer Geleneğinin Kültür Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi (IJSES)*, 8(1), 97-104.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, 7 10). *8901 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu*. 07 11, 2018 tarihinde: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> adresinden alındı.
- Council of Europe. (2005, 10 27). *Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for*. (H. F. Güngör, Çev.) 11 01, 2018 tarihinde: <http://europanostra.org.tr/files/file/Farokonvansiyonu.pdf> adresinden alındı.
- Dede, O. M. ve Güremen, L. (2010). Yerel Yönetimlerin Turizm Sektörü İçindeki Önemi, Roller ve Görevleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler, 19*(4), 47-61.
- Galland, P., Lisitzin, K., Oudaille-Diethardt, A. ve Young, C. (2016). *World Heritage in Europe Today*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).
- Öter, Z. ve Ünal, E. (2017). Somut Olmayan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Beypazarı Turizm Destinasyonunda Yerel Ekonomiye Katkıları. *International Journal of Contemporary Tourism Research, 1*, 26-37.
- Özgürel, G., Alkan, Ö. ve Karaman, M. (2016). Sanat Köylerinin Kırsal Turizm Açısından Önemi: Dibeklihan Kültür ve Sanat Köyü. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi (IJSES)*, 6(2), 89-94.
- Selimoğlu, Ö. (2004). *Dünyada ve Türkiye'de Ekoturizm*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Etüt ve Araştırma Şubesi.
- Silverman, H. ve Ruggles, D. F. (2007). Cultural Heritage and Human Rights. H. Silverman ve D. F. Ruggles içinde, *Cultural Heritage and Human Rights* (s. 3-22). New York USA: Springer.

- TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı. (1983, 02 14). *Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi*. 12 02, 2018 tarihinde: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-14269/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html> adresinden alındı.
- TDKa. (2018). *Güncel Türkçe Sözlük*. 02 11, 2018 tarihinde TC Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=K%C3%9CLT%C3%9CR adresinden alındı.
- TDKb. (2018). *Güncel Türkçe Sözlük*. 28 10, 2018 tarihinde TC Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c289740dacb18.62550891 adresinden alındı.
- Tekin, H. H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *Sosyoloji Dergisi*(13), 101-116.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*(24), 543-559.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (2018, 11 01). *UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi*. 12 04, 2018 tarihinde: www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsili-Listesi adresinden alındı.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314.
- Uysal, K. (2018). Kültürel Mirasın Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: İznik Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi SBE.
- www.destinationbc.ca. (2014, 01 01). *Cultural and Heritage Tourism Development Guide*. 12 05, 2018 tarihinde Heritage BC: <https://heritagebc.ca/wp-content/uploads/2017/10/TBE-Guide-Cultural-and-Heritage-Tourism-Jan2014.pdf> adresinden alındı.
- www.icomos.org.tr. (1999). *Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü*. Meksika: ICOMOS.
- www.marmarisim.com. (2018). *Marmaris'in Coğrafi Konumu*. 11 06, 2018 tarihinde Marmarisim: <http://www.marmarisim.com/cografik-konumu.php> adresinden alındı.
- www.muglakulturturizm.gov.tr . (2018a, 01 05). *Coğrafya (Konum-İklim-Ulaşım)*. 11 06, 2018 tarihinde TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <http://www.muglakulturturizm.gov.tr/TR-157652/cografya-konum-iklim-ulasim.html> adresinden alındı.
- www.muglakulturturizm.gov.tr . (2018b, 01 05). *Marmaris*. 11 04, 2018 tarihinde TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <http://www.muglakulturturizm.gov.tr/TR-73794/marmaris.html> adresinden alındı.
- www.muglakulturturizm.gov.tr . (2018c, 01 05). *Tarih*. 12 01, 2018 tarihinde TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <http://www.muglakulturturizm.gov.tr/TR-157653/tarih.html> adresinden alındı.